

Jubileusz Profesora Jana Żebrowskiego w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin i sześćdziesięciolecie działalności twórczej

Inspiracją do przygotowania tej publikacji jest jubileusz 90-lecia urodzin i 60-lecia działalności twórczej profesora Jana Żebrowskiego, emerytowanego, wielce zasłużonego profesora tytularnego Uniwersytetu Gdańskiego, którego szeroka działalność zawodowa i naukowa pozostawiła istotne ślady nie tylko w macierzystej uczelni, ale także w ośrodkach akademickich Koszalina, Słupska, Elbląga, Bydgoszczy, Płocka czy Iławy. Profesor UG Jan Żebrowski jest dobrze znany w środowisku polskich pedagogów. To autor wielu książek, studiów i artykułów, uczestnik krajowych i zagranicznych spotkań naukowych, inicjator i kierownik licznych programów badawczych, redaktor serii wydawniczych, promotor doktoratów a także wychowawca całego pokolenia studentów pedagogiki.

Jan Żebrowski zaistniał na trwałe w środowisku ludzi związanych z kształceniem i sytuacją zawodową pedagogów – animatorów uczestnictwa w kulturze. W świadomości osób, z którymi współpracował, zapisał się jako człowiek o dobrym sercu i umyśle pedagoga – humanisty i bardzo zaangażowanego nauczyciela akademickiego. Zagraniczne staże naukowe, głównie we Francji, pomogły mu w pracy dydaktyczno-wychowawczej ze studentami w wymienionych ośrodkach, zwłaszcza w macierzystym Uniwersytecie Gdańskim, w którym pełnił również funkcje kierownicze – dwie kadencje jako dyrektor Instytutu Pedagogiki UG oraz przez wiele lat kierownik Zakładu Teorii Wychowania. Był ponadto przewodniczącym Komisji do spraw przewodów doktorskich, kierował Komisją Pedagogiczną Gdańskiego Towarzystwa Naukowego współpracującego z Uniwersytetem Gdańskim zwłaszcza w organizowaniu ogólnopolskich, a w dwóch przypadkach międzynarodowych konferencji pod znaczącymi hasłami: „Edukacja w społeczeństwie obywatelskim” i „Animacja społeczno-kulturalna” – jako nowej koncepcji upowszechniania edukacji i kultury. Profesor Jan Żebrowski dał się poznać jako gorący zwolennik

konferencji i sympozjów naukowych, których sam był wielokrotnie organizatorem i moderatorem. Ich popularność znacznie wykraczała poza granice kraju, a z Polski przyjeżdżali i aktywnie uczestniczyli przedstawiciele pedagogiki z prawie wszystkich uczelni. Konferencje były polem do konfrontacji aktualnego stanu wiedzy i porównywania wyników badań z różnych ośrodków naukowych i badawczych. Stawały się także formą dopingu do dalszej wyłożonej pracy dla rzeszy młodszych pracowników nauki przygotowujących swoje rozprawy doktorskie i habilitacyjne. Na tle innych podobnych rozwiązań i dyskusji konferencje Profesora Jana Żebrowskiego oraz ich wydawniczy plon – jak stwierdził powszechnie znany i uznany prof. Wiesław Theiss z Uniwersytetu Warszawskiego – odznaczały się konkretnością, realizmem i pragmatyzmem. Była to pedagogika, która miała bezpośrednio służyć pomocą w praktyce społecznej, wychowawczej, opiekuńczej oraz kulturalnej (Theiss 2007: 30).

W dniu 7 czerwca 2005 roku w Dworze Artusa w Gdańsku odbyła się uroczysta sesja naukowa zorganizowana w celu uczczenia jubileuszu Jana Żebrowskiego, a także trzech innych wielce zasłużonych profesorów z UG: Joanny Rutkowiak, Lecha Mokrzeckiego i Bolesława Niemierki. Wówczas to uczestniczący w tych uroczystościach prof. Andrzej Pawłucki w laudacji powiedział:

Z dzisiejszym uczonym Jubilatem, profesorem Janem Żebrowskim łączy mnie wiele, o czym pewnie on sam nie wie. Zanim poznałem osobiście Jubilata, znałem świat Jego myśli naukowej. Odkryłem kiedyś ze zdumieniem, że bliska mi pedagogika olimpizmu francuskiego modernizmu moralnego jest wpisana w ten sam wielki projekt humanizacji społeczeństw nowoczesnej Europy co inna pedagogika, też francuskiego rodowodu, mianowicie kultury animowanej. Jest dzisiaj z nami znakomity znawca francuskiej pedagogiki animacji kulturalnej, którego myśli – zawarte w większości prac – wyrażają nadzieję, że wartości humanistyczne mogą stać się podstawą dialogu między odrębnymi cywilizacjami uczenia się wzajemnego szacunku w perspektywie przetrwania i ocalenia. Spotykam się od dawna na planie myśli pedagogicznej z Profesorem Janem Żebrowskim. Dostrzegam go wtedy jako humanistę w pedagogice, animatora animacji kulturalnej, zwolennika humanistycznego kształcenia animatorów. Nigdy bym nie pomyślał, że będę miał swój udział w godności dzisiejszego Jubilata. Nigdy bym nie przypuszczał, że w imieniu nas wszystkich, współpracowników Profesora z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego, powiem, jak bardzo Mu dziękujemy za jego koleżeńską i przyjacielską życzliwość i jak bardzo cenimy Jego mądrość jako pedagoga. Janku, jak dobrze, że przekazujesz nam swoje dzieło. Jak dobrze, że na moje pokolenie nakładasz niejako zobowiązanie do zachowania ciągłości myśli, w której zawarta jest Twoja głęboka troska o osobową godność uczestnika kultury. Z okazji jubileuszu życzę Ci, byś zaznał wyłącznie dobrodziejstwa emerytury socjalnej. Nie odchodź więc na żadną inną emeryturę. Trwaj w gotowości akademickiej w zdrowiu i długowieczności, by przez humanizm bliskiej Ci pedagogiki przekazywać nauczycielom prawdę o sztuce życia z sensem (Pawłucki 2006: 7–9).

Profesor doktor habilitowany Jan Żebrowski urodził się w 1935 roku w Zagrobach koło Łomży. Szkołę podstawową skończył w Czaplicach, a następnie zdał egzamin do Liceum Pedagogicznego w Łomży, pragnąc związać swoje zawodowe życie z profesją nauczyciela. Pierwszą pracę z nakazu podjął w Szkole Podstawowej nr 1 w urokliwym Pelplinie koło Tczewa. Kolejny etap jego edukacji to Studium Nauczycielskie w Toruniu na kierunku filologia polska – kształcił się, będąc już

nauczycielem, któremu ówczesne Ministerstwo Oświaty przyznało urlop płatny jako jednemu w województwie gdańskim. W międzyczasie został wcielony do wojska na dwa lata, gdzie zdobył specjalizację w zakresie radiolokacji. Studia pedagogiczne ukończył w 1962 roku w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Nad jego edukacją czuwali tak znakomici profesorowie jak: Romana Miller (promotorka pracy magisterskiej i doktorskiej), Ludwik Bandura, Kazimierz Sośnicki, Bolesław Hornowski, Stanisław Kowalski, Kazimierz Kubik, Klemens Trzebiatowski, a także – co Jubilat zawsze z dumą podkreśla – Aleksander Kamiński, autor *Kamieni na szaniec* i recenzent pracy doktorskiej Jana Żebrowskiego, który zapraszał go już po uzyskaniu stopnia doktora na organizowane konwersatoria z dziedziny nauk pedagogicznych na Uniwersytecie Łódzkim, z czego on chętnie korzystał.

Profesor Jan Żebrowski specjalizował się w pedagogice społecznej, teorii wychowania i pedagogice kultury. Jego dociekania badawcze obejmują także zjawiska patologii społecznej i zachowań dewiacyjnych młodzieży. Opublikował wiele prac z zakresu animacji społeczno-wychowawczej jako nowej koncepcji upowszechniania kultury i edukacji przez kulturę – zwłaszcza po dłuższym dwukrotnym pobycie na stażu naukowym we Francji w charakterze stypendysty rządu francuskiego. Wielki podziw i szacunek budzi dorobek naukowy Profesora. Wydał 16 monografii i prac pod swoją redakcją oraz 15 książek autorskich, między innymi: *Kształcenie i sytuacja zawodowa pedagogów* (1974), *Z badań nad uczestnictwem w kulturze* (1976), *Zawód i osobowość animatorów kultury* (1987), *Zawód wychowawcy i kierunki jego specjalizacji* (1991), *Rodzina polska na przełomie wieków* (2001), *Zjawiska patologii społecznej i zachowań dewiacyjnych młodzieży* (2001), *Spółczesność, kultura, wychowanie* (2003). Badania naukowe koncentrowały się ponadto wokół struktury i wielowymiarowości procesu wychowania, edukacji wielokulturowej w integrującej się Europie, problematyki etyczno-deontologicznej, zawodu nauczyciela wychowawcy, dziejów szkolnictwa polonijnego we Francji.

Jako stypendysta rządu francuskiego i paryskiej Sorbony Jan Żebrowski przebywał dwukrotnie na stażu w Institut Nationale de Recherche et de Documentation Pédagogique w Paryżu (1972–1973) oraz w École des Hautes Études en Sciences Sociales w Paryżu i Université de Caen (1985). Krótsze staże odbył na uniwersytetach w Magdeburgu i Hildesheim w Niemczech (1998) oraz w szwedzkim Linköping (1992). Stale współpracował z paryskim ośrodkiem polonijnym Centre du Dialogue i redakcją czasopisma „Notre Famille”.

Pozycja uczelniana Jana Żebrowskiego powodowała, iż powoływany był do wielu organizacji i stowarzyszeń naukowych¹, takich jak: Association Internationale des Science de l'Éducation (od 1987), Gdańskie Towarzystwo Naukowe (przewodniczący Komisji Pedagogicznej; od 1984), Polskie Towarzystwo Pedagogiczne (od 1985), Towarzystwo Pedagogiki Porównawczej (1992), Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka (1997), Stowarzyszenie Autorów Polskich (1984; czł. honorowy 2020),

¹ Por. Kapuścik 2006: 872–873.

Zespół Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (2003). Duże doświadczenie i znajomość problematyki pedagogicznej leżały u podstaw powołania Jubilata w skład rad naukowych i komitetów redakcyjnych czasopism, takich jak: „Kultura i Edukacja” (1995–1998), „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne”, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika”, „Ars Educandi”, „Notre Famille”. Uczestnicząc w VI Konferencji Korczakowskiej, która odbyła się w 1998 r. w Izraelu, nie zapomniał wygłosić referatu pt. *Janusz Korczak i jego świat wartości*. Podróż do Izraela obfitowała w niezapomniane chwile i wrażenia ze zwiedzania szczególnych miejsc, między innymi Jerozolimy, Tyberiady, Nazaretu, Kibucu Bojowników Gett.

Jubilat w swoich pracach wciąż podkreślał, iż wychowywać trzeba z radością, że nie należy przewodzić, szkolić, kierować. Pedagog musi czasami umieć usunąć się w cień, doradzać, współdziałać, służyć inspiracją. A przy tym powinien czerpać radość z dawania innym, by być raczej dawcą a nie biorcą. Podczas gdańskiego sympozjum naukowego Jubilat w swym wystąpieniu nawiązał do historii gdańskiego środowiska pedagogów oraz bogatego dorobku naukowego i dydaktycznego ówczesnej kadry zatrudnionej w byłej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Uniwersytecie Gdańskim. Podkreślił silny wpływ, jaki wywarli oni na słuchaczy, ucząc krytycznie myśleć i rozwijać naukową tożsamość pedagogiki. Zwrócił uwagę na problem edukacji wobec wielokulturowości, na potrzebę poszanowania polskiego dziedzictwa przy jednoczesnym otwarciu się na wartości Europy i świata. Na to, że w szkole powinno się edukować młodzież w duchu dobrze rozumianej tolerancji i odpowiedzialności.

O życiu i działalności naukowej oraz pracy zawodowej Jubilata pisałem szerzej w kolejnej księdze Jemu dedykowanej (Papież 2018). Mocno zaakcentowałem, iż mój kolega odegrał na Uniwersytecie Gdańskim znaczącą rolę społeczną. Ze swych powinności i wielu funkcji kierowniczych wywiązywał się zawsze z powagą, godnością i pełną odpowiedzialnością, mając na względzie tylko i zawsze pedagogikę – jej dobro, rozwój i służbę społeczną. Jan Żebrowski zapisał się w środowisku ludzi związanych z kształceniem pedagogów jako wzór osobowy Nauczyciela będącego uosobieniem kultury w kontaktach z ludźmi – pedagoga humanisty.

Warto wyraźnie zaznaczyć iż Profesor, urodzony i związany z ziemią łomżyńską, utrzymuje bliskie więzi ze swą małą ojczyzną – jest członkiem Zarządu Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej, przynależy także od 1986 roku do Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, które przyznało Mu godność członka honorowego. Wraz z nieżyjącą już żoną, dr Danutą Żebrowską, współpracował z redakcjami czasopism: „Studia Łomżyńskie”, „Ziemia Łomżyńska”, „Wiadomości Łomżyńskie”. W trakcie odwiedzin stron rodzinnych spotykał się z absolwentami Uniwersytetu Gdańskiego wywodzącymi się z Łomży i okolic, którzy pisali u Niego prace magisterskie (siedem osób) i doktorskie (dwie osoby). Ponadto odbywał spotkania z mieszkańcami wsi Zagroby, Konopki, Śniadowa, Szczepankowo (w latach powojennych uczęszczał do szkoły w Czaplicach i Szczepankowie, obecnie im. Polskich Dzieci Sybiru). Oboje z żoną Danutą odbyli

też kilka spotkań z wieloma mieszkańcami Drozdowa, Jedwabnego, Stawisk, Zambrowa, Nowogrodu. Z dużego zbioru książek Profesor przekazał ich wiele łomżyńskim bibliotekom (nie tylko pedagogicznym) i towarzystwom, do których przynależy. Państwo i społeczeństwo doceniły ogromny twórczy dorobek naukowy, pracę dydaktyczno-wychowawczą, organizacyjną i społeczną. Jubilat w swej kolekcji posiada cały szereg wyróżnień, nagród i odznaczeń: Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego (1967), Srebrny Krzyż Zasługi (1970), odznaki honorowe „Zasłużonym Ziemi Gdańskiej” (1973) i „Za Zasługi dla Gdańska” (1977), Brązową Odznakę Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej (1977), Złoty Krzyż Zasługi (1977), Honorową Odznakę Towarzystwa Wiedzy Powszechnej (1980), Srebrną Odznakę Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej (1980), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1982), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1983), Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego (1997), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2004), Medal Prezydenta Miasta Gdańska (2005), Medal Uniwersytetu Gdańskiego (2005).

Profesor Jan Żebrowski za swoją działalność naukową i dydaktyczną wielokrotnie otrzymywał nagrody Rektora i Ministra. Nauczyciel nauczycieli – ten tytuł przysługuje tylko najlepszym, nie decyduje o nim stanowisko na uniwersytecie, ale charakter, pracowitość, otwartość na drugiego człowieka, sprawiedliwość, empatia, szacunek dla podwładnego i ucznia, estyma dla przełożonego i kolegi. Trudno te wszystkie cechy pomieścić w jednym człowieku, ale właśnie Profesor Jan Żebrowski jest ich posiadaczem. „W pamięci nauczycieli, serdecznej i życzliwej, pozostanie na długie lata” – podkreślał profesor Leszek Pawelski (Pawelski 2021: 117). Dorobek naukowy Jubilata został dostrzeżony poprzez uhonorowanie Go i zamieszczenie Jego biogramu w słowniku biograficznym *Współcześni uczeni polscy* (Kapuścik 2006). Z kolei dr Anna Skuzińska, recenzując publikację *Społeczeństwo, kultura, wychowanie*, podkreśliła, iż „Pan Profesor jest człowiekiem, któremu rzesze uczniów, studentów i pracowników naukowych zawdzięczają rozwój swojej zawodowej pasji i wiary w człowieka, gdyż, jak pisał Johann Pestalozzi: *«C'est par mon coeur que je suis ce que je suis»*. To dzięki mojemu sercu jestem tym, kim jestem” (Skuzińska 2018: 122–123). Współpracownicy, przyjaciele i uczniowie dość często zauważają, iż Profesor Jan Żebrowski wciąż daje dowody przywiązania do swojej małej ojczyzny – ukochanej ziemi łomżyńskiej. Jakże wymowne są słowa tak trafnie sformułowane przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Abrahama Lincolna, które brzmią: „To piękne gdy człowiek jest dumny ze swego miasta, lecz jeszcze piękniej, gdy miasto może być dumne z niego”.

Szanowny Profesorze, z okazji doniosłego jubileuszu proszę przyjąć najlepsze życzenia zdrowia i wszelkiej pomyślności oraz dalszej tak wspaniałej aktywności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej. Wyrażamy wielkie uznanie dla pasji i działania twórczego, które budzą powszechny szacunek nie tylko w ośrodkach naukowo-dydaktycznych i nie tylko w kraju. Aktywność naukowa drogiego Jubilata jest dla nas wszystkich wzorem godnym naśladowania. Bierzymy sobie do serca

także przekonanie Profesora, że największym skarbem dla człowieka jest życie: dane jest ono tylko jeden raz i należy je tak przeżyć, aby nie wstydzić się za lata spędzone bez celu oraz za nędzną i małosłowną przeszłość. Dziękujemy Jubilatowi (dziewięćdziesięciolatkowi!) za dotychczasowy wielki wkład w rozwój polskiej myśli pedagogicznej i życzymy kolejnych inspirujących dzieł, a także trwania w społeczności akademickiej w zdrowiu i długowieczności, aby nadal przez humanizm bliskiej Koledze pedagogiki ukazywać prawdę o sztuce życia z sensem.

Literatura

- Kapuścik J. (red. nauk.), 2006, *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*, t. 5, *Suplement A–Ż*, Warszawa: Ośrodek Przetwarzania Informacji.
- Papież J. (red.), 2018, *Spółeczeństwo, kultura, wychowanie. Publikacja dedykowana profesorowi Janowi Żebrowskiemu z okazji sześćdziesięciolecia pracy twórczej*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Pawelski L., 2021, *Jubileuszowy dar pamięci. Księga dedykowana profesorowi Janowi Żebrowskiemu – łomżyńskiemu sopocianinowi*, „Ziemia Łomżyńska”, nr 15.
- Pawłucki A., *Jubileusz Profesora Jana Żebrowskiego*, [w:] *Człowiek, kultura, edukacja. Publikacja dedykowana Profesorowi Janowi Żebrowskiemu*, red. J. Papież, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Skuzińska A., 2018, *Spółeczeństwo, kultura, wychowanie [recenzja]*, „Acta Elbingensia. Kwartalnik Naukowy Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej”, t. XXXIX, nr 4.
- Theiss W., 2007, *Książka dedykowana Profesorowi Janowi Żebrowskiemu*, „Wychowanie na co dzień”, nr 9.